

כיצד בשני משפטים פירק טראמפ את הנוסחה הכי שחוקה במזרח התיכון

14.04.2025 | written by פרופ' זכי שלום

"כפי שאתם יודעים", כך אמר הנשיא טראמפ במסיבת העיתונאים שהוא קיים עם ראש הממשלה, נתניהו ב-7 באפריל 2025, "אני סבור שרצועת עזה היא נכס נדל"ן מדהים. אני לא מבין מדוע ישראל וויתרה עליו. ישראל היתה הבעלים של השטח. נתניהו לא היה אחראי לכך. אילו הוא היה אז בהנהגה הוא לא היה מוותר על הרצועה. היו לישראל נכסים מול הים והיא וויתרה עליהם למען השלום. האם זה הצליח? ממש לא".

כך, כבדרך אגב, ובאִבְחָה קלה, סָתַם הנשיא טראמפ, דה פאקטו, את הגולל על הנוסחה הכל כך מוכרת לנו: שטחים תמורת שלום. נוסחה זו היתה קיימת, הלכה למעשה, מתום מלחמת העצמאות. הסכמי שביתת הנשק קיבעו את גבולות הקו הירוק בחסות המעצמות ובראשן ארצות הברית. זה לא הפריע למזכיר המדינה דאלאס לתבוע נסיגה של ישראל משטחים נרחבים בנגב במסגרת "הסדר שלום" עם מצרים.

לאחר מלחמת ששת הימים קובעה נוסחה זו כמרכיב מרכזי בעיצוב יחסיה של מדינת ישראל עם העולם הערבי ועם המעצמות. השליטה שישראל השיגה על חצי האי סיני, רצועת עזה, יהודה ושומרון ורמת הגולן העניקה לנוסחה זו חיים, חיות ותוקף חזקים מאי פעם. ההיגיון היה פשוט: ישראל מחזיקה בשטחים שכבשה במהלך המלחמה כפיקדון אותו היא תחזיר תמורת הסדר שלום עם מדינות ערב.

הנשיא ג'ונסון נתן לכך ביטוי ראשוני בתכנית "חמשת עקרונות ההסדר במזרח התיכון" שהוא פרסם ב-19 ביוני 1967. אחריו אימצו את הנוסחה הזו כל הממשלים בארצות הברית. בתקופת כהונתו של הנשיא קרטור מומשה תכנית זו במסגרת הסכם השלום עם מצרים שכלל נסיגה מלאה של ישראל מסיני.

ממשלת האחדות הלאומית בראשותו של לוי אשכול, בה כיהן גם מנחם בגין, אימצה גם היא נוסחה זו במסגרת תכנית להסדר שהיא קיבלה ב-19 ביוני 1967. על פי התכנית ישראל תהיה מוכנה לסגת לגבול הבינלאומי עם מצרים וסוריה במסגרת הסדר שלום.

במסגרת תכנית ההתנתקות ישראל נסוגה מיישובים שהיא הקימה ברצועת עזה. ולא זו בלבד ² היא אף הרסה בתים מטעים חקלאיים בתי ספר ובתי כנסת והכריחה את המתיושבים, כשמונת אלפים במספר, לבנות את ביתם מחדש בתוך שטח מדינת ישראל "הקטנה". ממשל הנשיא בוש, קידם בברכה תכנית זו, והגדיר אותה כ"תכנית אמיצה, שתקדם את הסיכוי למימוש הסדר שלום

ישראלי-ערבי". הוא אף העניק לישראל הטבות רבות בתמורה לכך

עתה בא הנשיא טראמפ, והופך את הקערה על פיה. ממש כך. למעשה הוא טוען שתכנית ההתנתקות הייתה שגויה מיסודה. העובדה שישראל נסוגה משטח שלא היה תחת ריבונותה כלל אינה מפריעה לו. לדבריו, יש גם משמעות אקטואלית מפורשת למדי: מנקודת ראותו של הממשל, גם כיום שליטה ישראלית ברצועת עזה תשרת היטב את האינטרסים של ארצות הברית. זהו מהפך דרמטי ביחסי ישראל-ארצות הברית, ובעמדת ארצות הברית בסוגיית תהליך השלום.

חדי עין בוודאי שמו לב, שהנשיא לא שלל גם את שליטתה של ישראל על שטחים נרחבים בסוריה, שהובילה למתיחות קשה עם טורקיה. אם ישראל תפעל בגבולות הסבירות, הוא, הנשיא, יפעל להשגת הבנות עם טורקיה בנושא. ראוי להזכיר שגם השליטה של ישראל בשטחים שונים בדרום לבנון, שאיננה מוגבלת בזמן, נעשית בגיבוי של הממשל. ולבסוף, כמובן גם העיבוי המאסיבי של ההתיישבות ביהודה ושומרון, שיוצר עובדות חדשות בשטח, עובר, שלא כבעבר, ללא שום ביקורת בממשל [?] אולי להיפך.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 14.04.2025.